

Zygmunt Rytkan aika-tila-projekteista

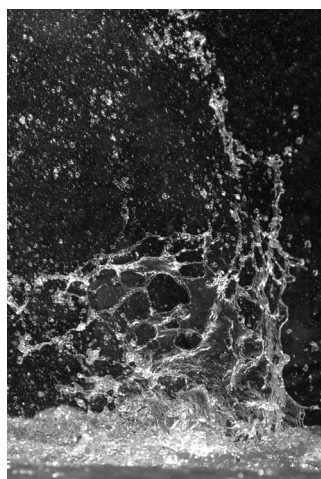
Joanna Szczepanik

*Jos koko maailman käsittää ykkösenä, silloin
ykkösestä tulee loputtoman suuri numero.*

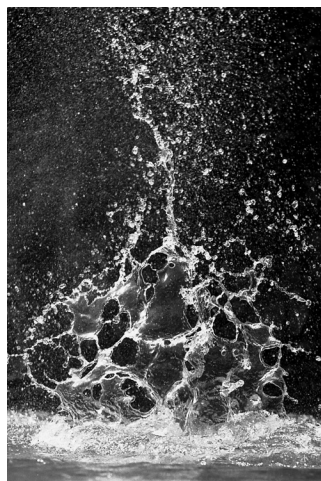
Viimeisen neljänkymmenen vuoden aikana Zygmunt Rytkan erityislaatuinen toiminta on ollut

näkyvää sekä taiteen että luonnon parissa. Hän käyttää valokuvakameraa ja videokameraa, joka hänen mukaansa ”kätevimmin yhdistää näkyvän fyysisen ja älyllisen tilan” (Rytka 2005, 141). Rytkan erilaisin audiovisuaalisin keinoin tehdyt teokset ovat merkittävimpiä konseptuaalisia töitä Puolassa 1980- ja 1990-luvuilla.

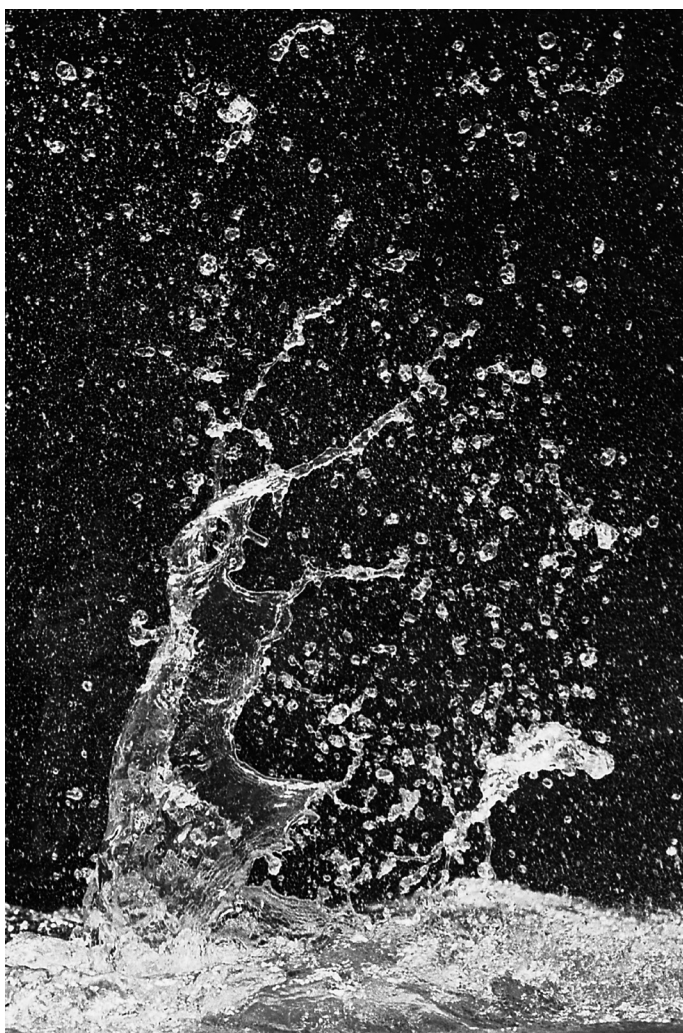
Yhtäältä intuitio ja toisaalta informaatiohäly

Time units. 1/1000 sec, 1971.

Time units. 1/1000 sec, 1971.

Time units. 1/1000 sec, 1971.

ja median epäluotettavuus Puolan kansantasavallassa 1970-luvulla suuntasivat Rytkan etsimään varmaa, luotettavaa ja riippumatonta. Tämä ilmeni ”antipoliittisessa paluussa luontoon” (Stokfiszweski 2010, 132). Luonnon taiteellisessa tarkkailussa ei ollut mitään tieteellistä, ja aluksi se keskittyi lyhyen ajanjakson ja kuvan visuaalisen viehätysvoiman tutkimiseen (*Time units*).

Sotatilana 1980-luvun alussa taiteilija palasi ”kivikauteen”. Seuraavien kahden vuosikymmenen aikana hän oleskeli usein Biellkajoella Tatra-vuoristossa ja kehitti taiteellisen käsityksen, joka pohjaa luonnossa esiintyvään korkeampaan järjestykseen ja ihmisen ”neuvottomuuteen olemisen äärettömyyden edessä” (Rytka 2005, 142). Sisäinen levottomuus ja paikan etsiminen maailmankaikkeudessa saivat Rytkan jatkuvasti yrittämään sen kuvaamista huolimatta tietoisuudesta, että siinä ei onnistu. Näiden yritysten tuloksista – valokuvista, elokuvista ja installaatioista – tuli samalla välineitä kontemplaatioon, jossa Luonto toimi *sacrumina* sanan universaalissa merkityksessä, ilman yhteyttä mihinkään uskontoon tai filosofiaan.

Rytka tarkkaili monta vuotta rajattua aluetta luonnossa, ja vuosina 1983–1985 syntyi *Continual infinity*. Huolimatta siitä tietoisuudesta – tai ehkä juuri sen vuoksi – että taitelijasta riippumatta materia on pysyvää ja että jokainen, satojen vuosien ajan veden muovaama kivi on kyseenalaistamattoman yksilöllinen, hän antoi

lohkareille numeron, ”leimasi” omalla historiallaan, yksityisin päivämäärin, otti haltuunsa, teki niistä ikään kuin kulttuurin piiriin kuuluvia. Sekä perättäiset numeroyhdistelmät että merkityt keskiviivan pätkät, jotka todellisuudessa muodostavat yhden päättymättömän linjan, osoittavat vain *jatkuvuuden päättymättömyyttä*, huolimatta sen osittaisesta tuhoutumisesta tai vähäisestä muutoksesta. Luova toiminta osoittautuu vain maailman geometrian vähäiseksi siirtymäksi, jota kiven toiseen iskeytyminen ja virran kohinan meditatiivinen ääni säestää.

Rytka omaksui roolin materiaa hallitsevana luoja, joka vain näennäisesti muuttaa materiaa rakennetta ja muotoa, sillä ”jos 1 kivi rikotaan palasiksi, niin jokainen niistä on 1 kivi” (Rytka 2000, 41). Tutkittuaan muutaman vuoden ajan jokea hän uppoutui virtaan muuttuen sen osaksi. Tähän sarjaan kuuluvat työt ovat yrityksiä vangita jatkuvuuden päättymättömyys, sillä vaikka materiaa pysyvyys on joka ainoassa kivessä, niiden järjestyksen, komposition, pysyvyys on mahdollista vain valokuvassa. ”Termillä päättymättömyys on vain taiteellinen merkitys. 1 metrin matka tai 10 metrin matka sisältää itsessään saman määrän pisteitä. Saman määrän, sillä se on päättymätön”. (Rytka 2000, 18.)

Myöhemmät veistosmaiset *Impermanent objects* (1989), jotka *de facto* olivat kiven pysyvyyden siirtämistä käsivarren pysymättömyyteen, saavat pohtimaan komposition kahden elementin samankaltaisuutta tehden samalla näkyväksi

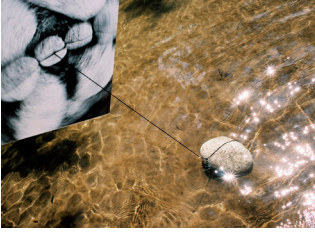

Elements, 1987.

Elements, 1987.

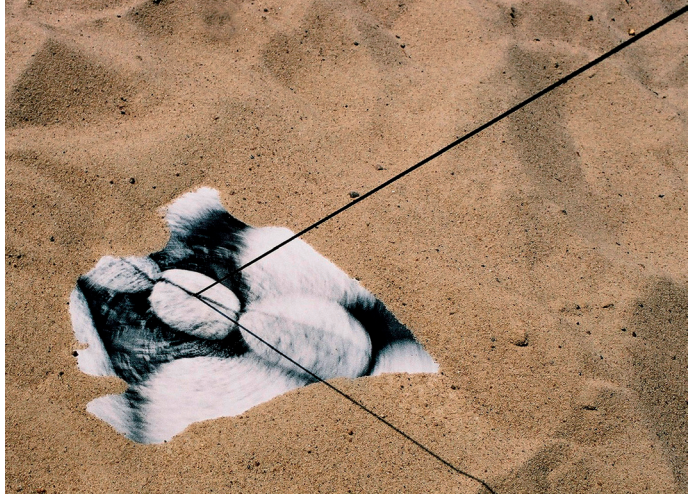

Dynamic objects in Bialka river, 21.07.2004.

Dynamic objects in Bialka river, 21.07.2004.

Dynamic objects in Podkowa Leśna, Gal. Kasyno, 12.2008.

niiden vastakohtaisuuden. Valokuvalliset *Elements* (1987) ovat täynnä ainutkertaisuutta: valon heijastuksia veden peilissä, hiekanjyviä, taiteilijan sormenjälkiä. Taiteilija pyrki kaikkein tavoin pääsemään kontaktiin Luonnon kanssa, jopa yrittää yhtyä siihen, antaa oman, inhimillisen, luovan elementtinsä siihen, mitä ihminen ei pysty valtaamaan ja mikä ihmisestä riippumatta on ikuista, pysyvää.

Vuosina 2000–2009 muotoutuu Zygmunt Rytckalle erityisen tärkeä sarja *Dynamic objects*. Se syntyy yhdistämällä kolme aika-tilaa: valokuva, kuvattun paikan todellinen tila ja vastaanottajan älyllinen mielikuvitus (Rytka 2005, 150).

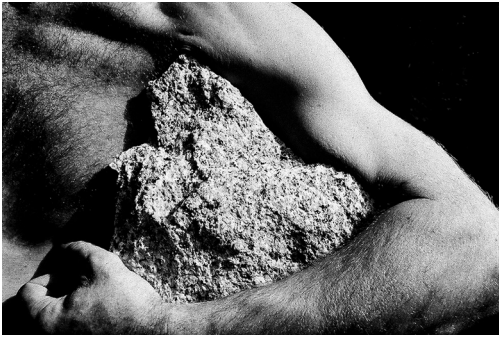
Białkajoen vettä on tuotu vuosina 1971 ja 2005 kuvattujen valokuvien avulla Vesimuseoon Lissaboniin, jolloin siitä tulee elementti, joka ylläpitää jatkuvuutta näiden kolmen päivämäärän, ajallisen jakson välillä. Nämä paikan, ajan ja tilanteen suhteen dynaamiset valokuvainstallaatiot ovat olleet näytteillä erilaisissa näyttelytiloissa Euroopassa ja Yhdysvalloissa: gallerioissa, museoissa, palatseissa, asunnoissa. Samalla tavoin kuin alkulähteestä johonkin kaukaiseen jokeen siirtyneet kivet, *Dynamic objects* tuovat erilaiset ajat ja paikat yhteyteen toistensa kanssa eivätkä hetkeksikään unohda kaikkialla läsnä olevaa keskiviivaa, joka on sekä valokuvassa

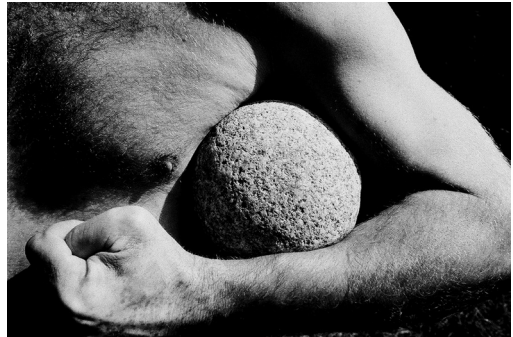
Elements, 1987.

Elements, 1987.

Impermanent object, 1989.

Impermanent object, 1989.

Impermanent object, 1989.

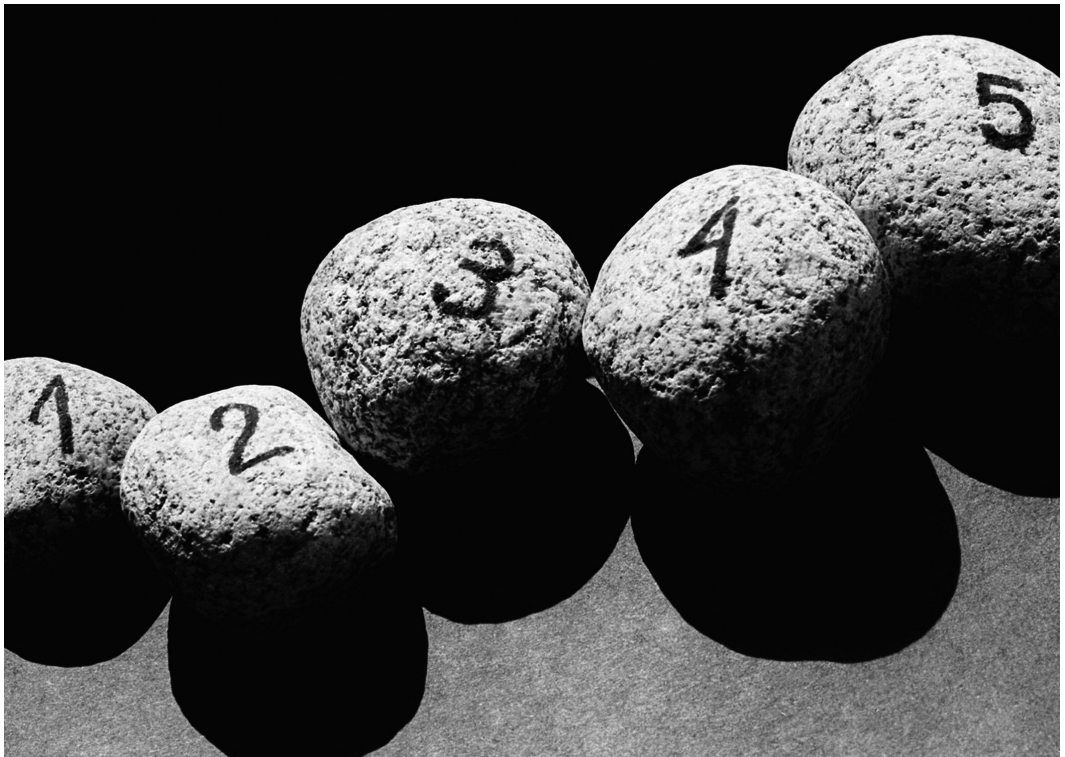

Impermanent object, 1990.

Impermanent object, 1990.

Continual infinity, 1984.

että sen ulkopuolella.

Luonto Zygmunt Rytkan töissä on aurinkoinen, tuuli suhisee, virta viilentää, keto tuoksuu, se on ystävällinen. Vain harvoin se on ilkeä ja silloinkin selkeästä toivomuksesta, niin kuin se suhtautuisi suopeasti kutsuun keskustella taiteilijan kanssa, joka osoittaa sille niin paljon kunnioitusta. Luonto tekee hänen taiteestaan universaalia, kun kontekstina on sekä ajan että tilan kategoriana tarkasteltu päättymättömyyden käsite.

Rytkan työt puhuttelevat erityisesti niitä, jotka näkevät yhteyden luontoon ehdottoman välttämättömänä osana olemassaoloa. Kuuluvatko näihin asukkaat maassa, joka on kuuluisa tahrattoman puhtaasta luonnosta ja jossa uskotaan, että kuumien kivien valeleminen vedellä puhdistaa?

Zygmunt Rytka muistuttaa, että vaikka vesi on perimmäinen aikaa ja tilaa yhdistävä tekijä, kivi on luonnon tärkein elementti, joka on ollut ole-

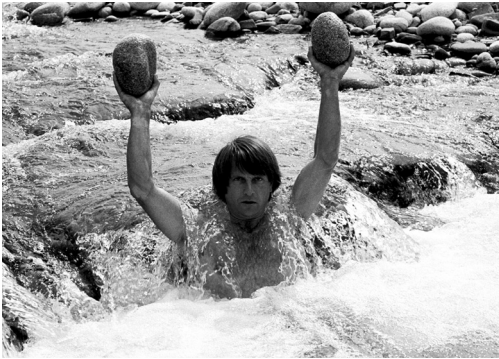
massa alusta asti tähän päivään saakka, alkusyyn, pysyvyyden ja päättymättömyyden symboli.

*Puolasta suomentaneet
Päivi Paloposki ja Jaakko Turunen.*

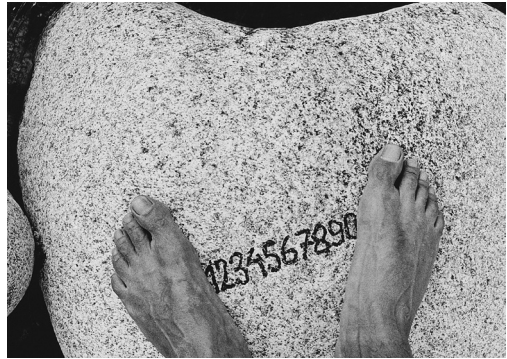
*Moton sitaatti "Ciągłość nieskończoności"
-näyttelyluettelosta (2000, 41).*

Lähteet

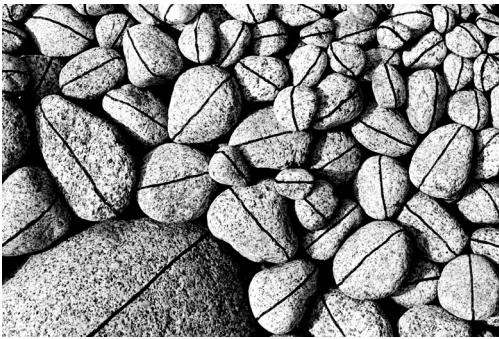
- Rytka, Z. (2005), *Energia przekazu*. Mikołajczyk. Robakowski. Rytka, näyttelyluettelo, Podkowa Leśna: Fundacja In Situ.
- Rytka, Z. (2000), *Ciągłość nieskończoności*, näyttelyluettelo, Łódź: Muzeum Sztuki w Łodzi.
- Stokfiżewski, I. (2010), *Gramatyka „woli transformacji politycznej”*. O obiektach chwilowych Zygmunta Rytki. – *Ukryta dekada. Polska sztuka wideo 1985-1995*, Wrocław: Fundacja WRO Centrum Sztuki Mediów i Autorzy.

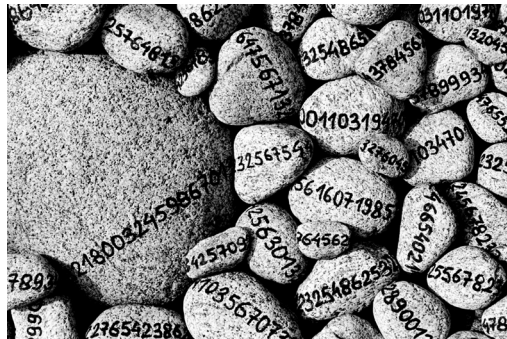
Continual infinity, 1983.

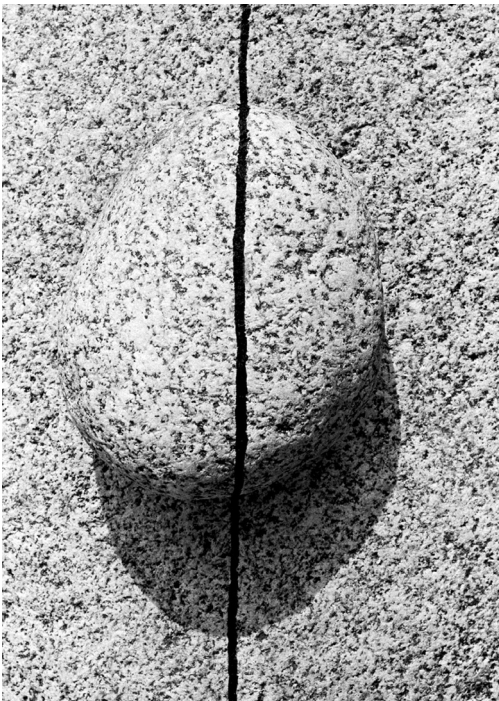
Continual infinity, 1984.

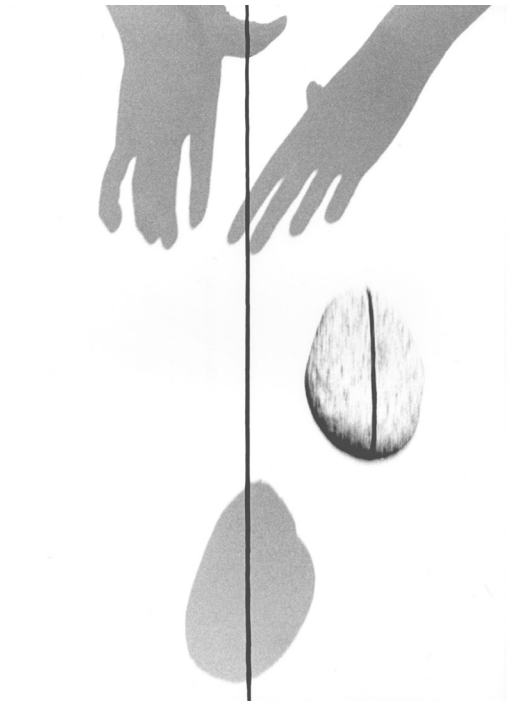
Continual infinity, 1983.

Continual infinity, 1983.

Continual infinity, 1983.

Continual infinity, 1983.